

NESVĚTIT SVÁTEK, PRACOVAT PŘES ZVYKEM URČENÝ ČAS

2.E.65 Venkovní práce ve sváteční čas

Kdo orá na Velký pátek / svatou Annu, tomu se splší koně / toho zabije blesk. / Kdo kácí stromy na Josefa, toho zabije padající strom.

Katalogy: Klímová 432, 433, 434, Klintberg B126, B127

Prameny: Grohmann 74., Hošek I. 174

2.E.70 Při venkovní práci ve sváteční čas člověka vystraší zjevení

Kdo pracuje ve svátek / v předvečer svátku, tomu se zjeví bílá paní / velikánská postava / zářící svatý obrázek / neobvyklé dítě a vystraší ho.

Katalogy: Klímová 430, Jauhainen F 11, F 18, F 19, F 21

Prameny: Kellner 1939 106, Šalanda 145., 146., Žárská 66

2.E.75 Kdo nařídí pracovat ve sváteční den, je potrestán

Selka nařídí žnout trávu ve svátek. Z trávy na selku zaútočí had, ovine se jí kolem krku / dva hadi se jí přísají k prsům a umoří selku k smrti.

Katalogy: srov. Jauhainen F 31, srov. Klintberg B128

Prameny: Jindřich 198, Kubín: Pk I. 217.

2.E.80 Domácí práce ve sváteční čas

Žena, která přede / dere peří v sobotu večer / na Lucii / na Tomášskou noc, se ocitne v nebezpečí: Přeslice se rozskočí. / Lucka / paní Zima zbije přádlenu metlou. / Čarodějnice vhodí komínem hrst větren, aby je přádlena rychle napředla. Dívka se zachrání omotáním kousku niti na každé z nich. / Kunibal popadne ženu do tance, rejdí s ní po místnosti a všechno peří rozfouká.

Katalogy: Daňkovská IV. 218., Klímová 431, Polívka IV. 209–214 (Priadka a sv. Lucia), srov. Klintberg C129

Prameny: Grohmann 33.1., srov. Šalanda 147., Vejžvaldová 107

2.E.85 Jít na čekanou ve sváteční čas

Pytláci jdou na Štědrý večer místo půlnoční mše na zajíce. Zajíci nejdou zastřelit.

– srov. 1.B.85 Lovec se promění do jiné podoby, aby získal převahu nad protivníkem, 4.B.50 Zvíře nejde zastřelit

Katalogy: Jauhainen F 51, F 55, Klintberg M176, srov. E4

Prameny: Voráč II. 31.

2.E.90 Oděv šitý v určité sváteční dny přitahuje blesky

Člověk si zašívá / pere kalhoty / šije boty na Hromnice / v křížové dny, kdy je práce zakázána. Součástka oděvu přitahuje blesky / kroupy. Když v ní člověk vyjde za bouřky ven, uhodí do něj blesk / člověk oděv svlékne a dá stranou, spatří, jak do něj uhodí blesk.

– srov. 1.C.35 Oděv šitý v určité sváteční dny ochraňuje svého nositele

Katalogy: Klímová 435

Prameny: srov. Polívka/Stavař XLVIII., Šalanda 144.

2.E.95 Lidi, kteří se místo mše věnují světské činnosti, vystraší neobvyklé jevy

Kdo hraje karty na Velký pátek / jde na houby v době nedělní mše, toho vystraší přízrak nebo neobvyklý jev: lidi doprovází / zahrazuje jim cestu narůstající postava / doráží na ně černý pes / zjeví se bílá paní / hřib promluví / strhne se víchř / line se zápach. Lidé vyděšení utečou (a do několika dnů zemřou).

Katalogy: Klímová 428, 429, Jauhainen F 31, F 36, F 41, F 46, F 81, F 91

Prameny: srov. Hošek II./2 55, Hruška V. 7, Slavia 78.C

› Kdo se veselí místo nedělní mše, zkamení nebo se propadne – viz etiologické pověsti, typ Místo, kde zkameněli lidé či stavby

› Kdo nesvětí svátek, ten je zaklet na měsíc – viz etiologické pověsti, typ Postava na povrchu měsíce

› Kdo nesvětí svátek, musí po smrti strašit – viz 3.A.65 Člověk, který nesvětí svátek

KLENÍ, ROUHÁNÍ SE BOŽÍMU ŘÁDU A PŘÍRODNÍM SILÁM, POHANĚNÍ CHLEBA ČI POSVÁTNÉHO PŘEDMĚTU, SPOLKY S ĎÁBLEM

2.E.100 Klení a hanobení boha

Kdo neustále kleje / práskne ze zlosti bičem do křížku, toho vystraší náhlý rachot jedoucích kočárů / toho něco táhne v noci z postele / ten se rozstoná a zemře.

– srov. 2.F.60 Čert přijde pro klejícího člověka

Katalogy: Polívka IV. 142 (Človek sa zaklína na meno diablov), Jauhainen F 101

Prameny: Grohmann 91., 278., Hošek II./2 49, Tomíček 54

2.E.105 Neuctivé zacházení se sakrálními předměty

Lidé odstraní křížek z pole, když rozorávají meze. Do roka zemřou. / Lidé vyrobí z plechového Krista obojek pro psa. Pes pojde.

PORUŠENÍ TABU

Katalogy: srov. Jauhainen F 113, F 121

Prameny: Krušina 222, Šalanda 143.D

2.E.110 Různé tresty za spolky s temnými silami

Člověku, který měl spolky s ďáblem / který čaroval, se rodí jen mrtvé děti / děti umírají v raném věku.

Katalogy: Klímová 439a

Prameny: Peck 38.

› Kdo pohaněl chléb nebo odcizil hostii k magickým účelům, nemá po smrti klid – viz 3.A.70 Svatokrádezník

› Kdo se rouhal či pohaněl chléb, ten se na jistém místě propadl i se svým obydlím – viz etiologické pověsti, typ Místo, kde se propadla stavba kvůli hříchům svých obyvatel

› Kdo se rouhal či pohaněl chléb, ten se stal lovcem divoké honby a musí štvát až do soudného dne – viz 5.A.220 Původ divoké honby

› Čarodějnice má těžkou smrt – viz 2.A.115 Hříšník má těžkou smrt

› Tělo čaroděje po jeho smrti zmizí z rakve – viz 3.D.15 Tělo čaroděje zmizí z rakve

ROUHÁNÍ SE PŘÍRODNÍM SILÁM

2.E.115 Neuctivé nazvání mračen

Kdo nazve bouřkovou mračnu škaredými, tomu odpoví: „Šak ty si škaredší než my.“ Člověk zemře.

Katalogy: Jauhainen F 351

Prameny: Šebestová 397

ŽERTOVÁNÍ S VÁŽNÝMI VĚCMÍ, LEHKOVÁŽNOST, SNAHA O NEPATŘIČNÉ POZNÁNÍ

2.E.120 Žertem se oběsit

Muž chce vyzkoušet, jaké to je být oběšený. Připraví si smyčku a řekne lidem, aby byli připraveni jej včas zachránit. Když se však pověsí, pozornost lidí odvede neobvyklé dění: někdo zavolá: „Hoří!“ / přijde kulhající zajíc, který vypadá, že půjde snadno chytit (je to proměněný ďábel). Lidé vyběhnou ven a na muže zapomnou. Muž se oběsí.

Katalogy: Klímová 437, ATU 1343, srov. 1343* (AT 2401), Jauhiaiainen E 456, srov. E 1551, Klintberg L14

Prameny: Baar 63.h, Čep: čč 15, Pekárek 105., Václavík 384

2.E.125 Vydávat se za strašidlo

1. Vtipálek se převleče za mrtvého a lehne si do rakve, aby vystrašil člověka, který přijde k mrtvému držet stráž. Když se v noci zvedá z rakve, strážce ho uhodí do hlavy kladivem. Vtipálek zemře / je zraněn. 2. Mladík chce postrašit (svou) dívku. Obrátí si kožich naruby a přiblíží se k ní, když jde sama večer po cestě. Dívka jej uhodí kolovratem / přeslicí do hlavy a na místě ho zabije.

– srov. 7.B.5 Člověk je považován za strašidlo

Katalogy: ATU 1676, Jauhiaiainen C 91, C 171, C 196, C 1151, C 1321, C 1326, Klintberg C17, srov. C71, Müller/Röhrich O 1, O 2, O 3

Prameny: Filip: SVČ 128, Filip: Ž 11, 13, Jech: K 36., Kubín: K 166.

2.E.130 Zachycený oděv

Člověk jde v noci na zkoušku odvahy na hřbitov, odkud má jako důkaz přinést dřevěný kříž z nějakého hrobu. Člověk kříž opravdu přinese a ukáže ho lidem v hospodě. Pak jej vezme zpátky a zarazí jej na hřbitově na původní místo. Nevědomky si však k hrobu přibodne i cíp svého oblečení. Když chce odejít, myslí si, že ho mrtvý drží, a zemře strachem. / Muž donese kvůli sázce do hospody mrtvolu z márnice. Když ji vrátí zpátky a odchází, přiskřípne si dveřmi kabát a strachem zemře. / Skaut loví bobříka odvahy a zabodne svůj nůž v márnici do víka rakve jako důkaz své přítomnosti. Nožem si však přichytí svůj kabát a nemůže utéct, strachy zemře.

Katalogy: ATU 1676B, Jauhiaiainen C 181, C 1136, C 1141, C 1331, Klintberg C68, Müller/Röhrich O 5

Prameny: Dufka 62, Janeček II. 164., Jech: K 54.B, Mevaldová Ag 1.

2.E.131 Smrt při zkoušce odvahy

Rodič zavře své báznivé dítě do sklepa, aby se odnaučilo strachu. Když po nějaké době rodič sklep otevře, zjistí, že dítě mezitím zabil had / sežraly krysy. / Muž chce dokázat svou odvalu a jde v noci do stodoly, kde na něj lidé připravili pluh s prostěradlem jako strašidlo. Muž se tak vyděsí, až zemře.

Prameny: Filip: Ž 32, Janotka/Klímová 36.

2.E.135 Snaha o poznání budoucnosti přinese člověku neštěstí

Člověk podstoupí jistý rituál, aby se dozvěděl o budoucích věcech: poslouchá na Nový rok voly ve stáji, jak hovoří / provede štědrovečerní věštbu / stoupne si do kruhu na cestě. Výsledek věštbu mu přinese neštěstí: dozví se o vlastní smrti do roka / vyděsí ho čertova odpověď / vyděsí ho různá zjevení a brzy nato zemře.

PORUŠENÍ TABU

– srov. 2.A.50 Dobytek prorokuje smrt hospodáře

Katalogy: Jauhiainen A 601

Prameny: Grohmann 88., srov. Jindřich 83, Kulda 147., 148.

2.E.140 Snaha dozvědět se, jak se vede vzdálenému manželovi, přinese ženě neštěstí

Žena provede věštbu na Štědrý večer, aby se dozvěděla, jak se vede jejímu manželovi, který je již dlouho ve válce. Manžel se zjeví (žena mu vezme jeho šavli). Když se muž vrátí domů a dozví se o věštbě, ženu zabije, protože trpěl, když byl jeho dvojník pryč / protože měl na vojně těžkosti, když přišel o šavli.

Katalogy: ATU 737, Jauhiainen A 611, Klintberg A32

Prameny: Kulda 149.

2.E.145 Nepatřičná zvědavost

1. Kdo chce vidět nadpřirozené jevy: dušičky jdoucí do kostela / bílé paní / divokého jezdce / čarodějnice o filipojakubské noci / kdo chytí světélko a chce si ho prohlédnout, ten je potrestán: zemře / pronásleduje ho letící ohnivý muž / místo, kam chce dojít, se mu vzdaluje. 2. Kdo nedbá varování a ohlédne se na blížící se strašidelný kočár, zemře. / Kdo si lehne na jistém místě, ten už nevstane.

– srov. 1.A.185 Člověk pozoruje čarodějnice, 4.D.90 Místo, kde se dají přivolat zlé síly

Katalogy: Daňkovská IV. 106., Klímová 438, Luffer 258.

Prameny: Grohmann 65., 73., Hošek I. 108, Vejžvaldová 99, Vlčková 2002 72, 80

2.E.150 Výzva či posměch nadpřirozeným silám

Člověk lehkovážně kontaktuje démona: vyzve jej, aby přišel k němu (zavdat si z lahve) / posmívá se mu / chvástá se, že se ho nebojí. Bytost k člověku přijde a napadne / vyděsí ho. (Člověk se zachrání útekem do domu, strašidlo obchází kolem domu.)

– srov. 2.E.40 Výzva či posměch mrtvému, 4.C.35 Světélka napadnou toho, kdo na ně hvízdá

Katalogy: Daňkovská IV. 145.e, Klímová 471, srov. Klintberg C192

Prameny: Grohmann 99., Hruška V. 88, Kubín: K 35., 164.b, Kubín: Pk II. 31., Tomíček 20, 23, 25, 26, Vejžvaldová 95

PORUŠENÍ SOCIÁLNÍCH NOREM, ASOCIÁLNÍ A PATOLOGICKÉ VLASTNOSTI

2.E.155 Lakomství a chamtivost

1. Lakomce zasáhnou nadpřirozené síly: propadne se, když prohlásí, že nedá almužnu, ani kdyby se měl propadnout / zemře brzy poté, co vyžene prosebníka / hlas mrtvého

jej vyzve, aby napravil své jednání. 2. Kdo nedává almužny, od toho odejde blahobyť a dožije v bídě. / Hamižný člověk začne vybírat peníze za přístup k léčivému prameni na svém pozemku. Pramen náhle vyschne.

Katalogy: Daňkovská IV. 41.

Prameny: Filip: SVČ 81, Grohmann 87., 294., Jech: K 161., Kellner 1939 106, Kulda 80.

› Lakomec nemá po smrti klid – viz 3.A.45 Lakomec

› Chléb, kterého se člověk neprávem zmocní, na jistém místě zkamení – viz etiologické pověsti, typ Zkamenělé předměty

2.E.160 Vzpurná odpověď se vyplní

Člověk seje hrách / nese získaný velkopáteční poklad. Na dotaz pocestného, co dělá, odpoví, že seje / nese kamení. Na poli se urodí kameny / poklad se změní v kámen.

Katalogy: srov. Klintberg K41

Prameny: Polívka/Stavař XXVIII.

2.E.165 Křivá přísaha

Křivopřísežník se propadne do země.

– srov. 2.F.55 Čert přijde pro křivopřísežníka

Katalogy: Polívka IV. 545 (Křivopřísažník), V. 320 (In: Preklatie sa uskutočňuje), Jauhainen F 201

Prameny: Šebestová 372

› Křivopřísežník nemá po smrti klid – viz 3.A.60 Křivopřísežník

› Milý, který zruší slib a ožení se s jinou, se stane fextem – viz 3.A.90 Fext nemůže ztlít v hrobě, dokud mu neodpustí žena, které ublížil

› Kdo v noci krade v lese dřevo, toho vystraší přízrak – viz 4.B.60 Člověka vystraší duch při nedovolené noční práci

› Člověka, který poruší sociální normy, potrestá horský duch – viz 5.A.370 Horský duch trestá lidi za špatné chování

2.E.170 Pýcha a rozmařilost

Boháč, který z rozmaru vyhodí peníze, zchudne a tře bídu.

Katalogy: Polívka IV. 522–524 (Polykratov prsteň), ATU 736A, Christiansen 7050, Jauhainen F 141, F 261, Klintberg X131

Prameny: Grohmann 209.

2.E.175 Přát neštěstí jinému člověku

Člověk chce zneužít příležitosti, když se otevírá nebe a plní se přání, a přeje si, aby jeho protivník zemřel. Zlé přání se však člověku vymstí, sám zemře.

Prameny: Grohmann 304.

2.E.180 Záletnictví

Muž potká smrt a snaží se ji svést, zemře.

Prameny: Kulda 152.

2.E.181 Opilství

Notorický opilec je potrestán nadpřirozenými silami.

Katalogy: Jauhainen F 226

Prameny: Šebestová 403

KRUTÉ CHOVÁNÍ

2.E.185 Vražda vyjde najevo

Vraha (za delší dobu od jeho činu) usvědčí znamení (jaké mu předpovídala jeho oběť): z rány mrtvého vystříkne krev při přítomnosti vraha / slunce píchá vraha do očí a donutí ho se přiznat.

– srov. 3.A.125 Zavražděný prozrazuje svého vraha

Katalogy: srov. Tille II./2 181–184, 504–505 (Vražda vyzrazená), Müller/Röhrich D 2, srov. D 4, ATU 960, srov. 780

Prameny: Baar 42., Šalanda 42.

2.E.190 Zlý člověk je zabit nadpřirozenými silami

Krutý pán je za své zločiny zabit bleskem. / Pytláka, který zastřelí myslivce, zabije velký zajíc. / Prchlivý muž vyžene žebráky, vzápětí se propadne do země.

Katalogy: Daňkovská IV. 39.

Prameny: Grohmann 86., 221., 306., srov. 196.

2.E.195 Zlému člověku se zjeví přízrak

V domě vraha se začne zjevovat bílá paní. / Člověku, který týrá koně, se zjeví přízrak jako předzvěst smrti.

Katalogy: Daňkovská IV. 19., IV. 44.

› Zlý člověk zkamení na jistém místě – viz etiologické pověsti, typ Místo, kde zkameněli lidé či stavby

› Zlý pán po smrti straší – viz 3.A.10 Krutý pán

JEDNÁNÍ PROTI ZVYKLOSTEM

2.E.200 Šestinedělka ohrozí dítě, když vyjde předčasně z kouta

Šestinedělka opustí dítě, a to se ocitne v nebezpečí: nadpřirozené bytosti či síly se snaží dítě vzít / dítě je nalezeno za lavicí hlavou dolů.

– srov. 5.A.140 Divá žena vymění lidské dítě zanechané bez dozoru

Katalogy: Klímová 418

Prameny: Václavík 322, Voráč I. 52., I. 72.

2.E.205 Šestinedělka ohrozí sebe, když vyjde předčasně z kouta

1. Šestinedělka vyjde předčasně z kouta, v tu chvíli ji popadne větrný vír a odnese ji do jiné krajiny. (Vrátí se až za rok). 2. Šestinedělku, která vyjde z kouta, vyděsí strašidelné jevy: z půdy spadne chlap / ze sudu vyjde místo kořalky ohnivý plamen / na dvoře se zjeví bíle oděná žena a okřikne šestinedělku, že má být v posteli / mrtvá hrozí za oknem / zjeví se muž v širáku. (Šestinedělka z leknutí stoná.) 3. Na šestinedělku, která vyjde z kouta, zaútočí nadpřirozené síly: Šestinedělka vyhlédne z kouta, aby se podívala, zda jejímu právě zesnulému manželovi hoří nad hlavou světlo. Mrtvý vstane a pronásleduje ženu, dokud nezakokrhá kohout. / Šestinedělka přes varování svého muže vyjde z kouta, aby vyprala. O půlnoci rozrazí vrata zlý duch a ženu roztrhá.

Katalogy: Klímová 418, 421, Polívka V. 168–169 (Vily trestají rodičku)

Prameny: Grohmann 97. (I., II.), Hošek II./2 13, 61, 61, 62, 62, srov. Šebestová 395, Vejžaldová 105, Vlčková 1., 10.

2.E.210 Démon láká šestinedělku z kouta

Chlap s kopytem přijde do stavení a snaží se vylákat šestinedělku z kouta. Žena odmítne. Démon jí pohrozí, že kdyby vyšla ven, byl by ji roztrhal. / Žebrák přijde do stavení a chce, aby mu šestinedělka přinesla něco k jídlu. Žena zavolá sousedku, aby žebráka obsloužila, avšak ten záhadně zmizí.

Katalogy: Klímová 419

Prameny: Hruška V. 75

2.E.215 Různé příkazy a zákazy pro šestinedělku

Šestinedělka musí mít čepec, jinak ji budou chodit divé ženy tahat za vlasy. / Šestinedělka nesmí chodit do hospody a nesmí být doma sama. / Šestinedělka nesmí šít, jinak

se jí dítě utopí: Pramice se potápí, převozník se zeptá ženy, jestli v šestineděli šila, a když přisvědčí, hodí muž dítě do vody. Loď se přestane potápět.

Katalogy: Klímová 422

Prameny: Filip: Ž 18, Kubín: Pk I. 126.

2.E.220 Žena, která porušila zvyklosti, způsobí krupobití

Šestinedělka odejde na pole před úvodem. Pronásleduje ji kroupové mračno, které potluče pole. / Žena způsobí krupobití, když peče placky na svatého Marka.

Katalogy: Klímová 420

Prameny: Kulda 144.

2.E.225 Žena, která nechtěla děti

Žena nemůže zemřít. V noci se jí zdá, že ji Kristus vede na pole, kde jí řekne, aby odvalila kámen. Pod kamenem plácou její nenarozené děti.

Katalogy: Tille II./2 365–366 (Bezdětná), Klímová 417, Polívka V. 322 (Trest ženy, která nechcela rodiť), srov. Klintberg A52

2.E.230 Zanedbávat náboženské povinnosti

Kdo se nemodlí, na toho zaútočí nadpřirozené síly: černý kohout bije pasáka / stařena promění žence v popel za to, že se nechtějí v poledne modlit.

Katalogy: Polívka IV. 39 (Trest bezbožného krčmára)

Prameny: Grohmann 98., Kašík 24.

2.E.235 Nedokončit práci v určený čas

Dívku, která nespře do Vánoc všechnu přízi, sešvihá „stará matička“ koprivami.

Prameny: Grohmann 33.2.

2.F ĎÁBEL

CHARAKTERISTIKA

2.F.5 Mužská podoba

Muž / myslivec s kopytem.

Katalogy: Jauhiainen E 101

Prameny: Čep: čč 11, 12, 13, 14, 15, Hošek I. 144, Hruška V. 13, Polívka/Stavař LIII.b, Václavík 430

2.F.10 Démonická podoba

Démon s rohy na hlavě, dlouhýma rukama s drápy, kopyty na nohou a s ocasem.

Prameny: Čep: čč 12, 16, Václavík 429

2.F.15 Čert se vyskytuje na jistém místě

Na jistém kopci / zřícenině se vyskytuje čert, který zde hraje v noci na housle / pokouší lidi, když jdou kolem. / V jisté bažině se koupají čerti.

– srov. etymologické pověsti, typ Pojmenování podle nadpřirozené bytosti

Katalogy: Jauhainen E 141

Prameny: Čep: čč 11, 12, 13, 14, 15, Grohmann 235., 266., 266. (II.), Jindřich 186

> Krajinný útvar vznikl působením čerta – viz skupina etiologických pověstí Místa, na kterých působily nadpřirozené síly

> Místo pojmenované podle čerta – viz etymologické pověsti, typ Pojmenování podle nadpřirozené bytosti

ĎÁBEL A ČLOVĚK: ČLOVĚK SE ZACHRÁNÍ Z MOCI ĎÁBLA

2.F.20 Muzikanti hrají čertům

Muzikanti při noční cestě spatří na louce hospodu, kolem níž není ušlapaná tráva a kteřou neznají. Vejdou dovnitř a hrají lidem k tanci. Když spatří kopyta tanečníků, zahrají náboženskou píseň. Tanečníci i hospoda náhle zmizí. Muzikantům zůstanou dřevěné kuželíčky jako odměna. Zahodí je až na jednoho, který si kuželíček nechá. Doma zjistí, že se mu proměnil ve zlato. / Muzikant potká při noční cestě tři mladíky v černém a hraje jim do tance. Když zahraje náboženskou píseň, mladíci se ztratí.

– srov. 1.A.190 Muzikanti hrají čarodějnicím

Katalogy: Tille II./2 123–126, 502 (Švanda), Polívka IV. 137–138 (Gajdoš hrá čertom), IV. 141 (Čertova svadba a muzikanti), Jauhainen E 252

Prameny: Slavia 80., Václavík 430

2.F.21 Člověk překazí čertovi snahu o získání duše

Muž potká na cestě člověka, který mu prozradí, že si jde pro dítě, které o půlnoci ve mlýně kýchne. Pokud mu někdo nedá křesťanské pozdravení, bude dítě jeho. Čert i člověk nocují ve mlýně v místnosti s dítětem. Člověk předstírá, že spí, ale jakmile dítě kýchne, řekne „pozdrav pámbu“. Čert odejde s prázdnou.

– srov. 2.C.25 Nemoc se snaží vstoupit do člověka

Katalogy: Klintberg L102

Prameny: Čep: čč 9

2.F.25 Prostředky k zahnání ďábla

1. Náboženské úkony: Modlitba zažene ďábla, který v podobě myslivce přijde k dřevorubcům / který přijde k tanci. / Opsání kříže hostií zažene ďábla, který v podobě černého psa zahradí cestu faráři. 2. Rostlina turánek zachrání dívku, kterou si odvádí čert – viz typ 2.F.50 Čert jako nápadník

– srov. 4.B.125 Prostředky proti duchům, 5.A.205 Různé prostředky proti divému muži, 5.B.230 Prostředky a úkony proti vodníkovi, 5.F.15 Byliny chránící před zlými mocnostmi

Katalogy: Jauhainen E 61

Prameny: Čep: čč 12, 18, Kubín: Pk II. 26.

2.F.26 Zabítý čert

Kněz pokropí čerta svěcenou vodou. Ozve se rána a mrtvý čert zůstane ležet na zemi rozplácnutý jako žába.

Katalogy: Polívka IV. 161 (In: Závody s čertom)

Prameny: Čep: čč 13

> Lidé zaženu ďábla, kterého přivolali svou lehkomyšlností nebo mravním proviněním – viz 2.F.40 Odhalený čert ve společnosti

> Ďáblové jsou zahubeni návnadou – viz 5.E.105 Drak je zahuben návnadou

ĎÁBEL A ČLOVĚK: PAKT S ĎÁBLEM

2.F.30 Ďábel odnese člověka, který se mu upsal

Ďábel slouží tomu, kdo se mu upíše krví. Když uplyne dohodnutá lhůta, ďábel si pro člověka přijde.

Katalogy: Polívka IV. 151–152 (Zápisy čertovi), Jauhainen E 521, Klintberg L45

Prameny: Grohmann 208., Kubín 188, Slavia 69.D

2.F.35 Kůže lakomce slíbená ďáblu

Lakomý boháč uzavře pakt s ďáblem a slíbí mu po smrti svou kůži. Když se jeho konec přiblíží, zaplatí chudému muži, aby kůži bránil. Muž jde v noci na hřbitov, opíše kolem sebe kruh, a když ďábel vykope tělo a stáhne z něj kůži, vezme si ji k sobě do kruhu a ubrání ji.

Katalogy: Tille I. 609–619 (Lakomcův hrob), Polívka IV. 390–393 (Nočná stráž pri mrtvole na cintoríne), ATU 815, Jauhainen E 821, Klintberg L48, Müller/Röhrich C 16

Prameny: Kubín 193, Kubín: Pk I. 87., II. 37., Němcová I. 232, Peck 56.

> Člověk upíše svou duši výměnou za skřítku – viz 5.D.60 Spolky s ďáblem výměnou za skřítku

ĎÁBEL A ČLOVĚK: ĎÁBEL PŘICHÁZÍ PŘI MRAVNÍCH PROVINĚNÍCH

2.F.40 Odhalený čert ve společnosti

Čert v mužské podobě přijde na přástky přivolán dívkou, která by chtěla, aby ji vyprovázela třeba čert. Když se dívka shýbne pro přeslen, který jí spadl pod stůl, spatří čertovo kopyto. Lidé začnou zpívat nábožné písně a čert uteče. / Čert přijde k tanci. Lidé si všimnou jeho kopyt, začnou se modlit a čerta zaženou.

Katalogy: Jauhainen E 231

Prameny: Filip: Ž 25, Kubín: Pk II. 26., Kulda 163., Polívka/Stavař LIII.b, Václavík 430

2.F.45 Čert a tanečnice

Čert přijde pro dívku, která chce stále tancovat, a vezme ji do kola. Po tanci se s ní vznesou do vzduchu a odnese ji / dá jí střevíce, které ji samy utancují.

– srov. 5.B.105 Vodník u muziky

Katalogy: Christiansen 3070, Jauhainen E 241, Klintberg L7

Prameny: Hošek: S IV. 186, Kubín: Pk I. 159., Polívka/Stavař XVI.

2.F.50 Čert jako nápadník

Dívka, s níž nikdo netančí / která se nemůže vdát, se prořekne, že by šla i s čertem. Čert pro dívku přijde (tančí s ní) a v noci si ji odvádí pryč. Dívka se však po cestě chytí / dotkne sukni turánku (jestřábník), který zruší čertovu moc. Čert musí dívku nechat na pokoji.

– srov. 3.B.40 Upír jako nápadník, 5.B.110 Vodník jako nápadník

Katalogy: srov. Tille II./2 298–299 (Ženich čert), Klímová 532, srov. 402, Polívka III. 348, 353, IV. 138–142 (Čertova svadba, Čert milencem), srov. Jauhainen E 256, Klintberg L21

Prameny: Hošek II./2 148, Hruška V. 13, Václavík 431, Voráč I. 33.

2.F.55 Čert přijde pro křivopřísežníka

Člověka, který u soudu křivě přísahá, odnese čert, a vyplní tak jeho vlastní slova: „Ať mě vezme čert, jestli nemám pravdu!“

– srov. 2.E.165 Křivá přísaha

Katalogy: ATU 813C, Jauhainen E 281

Prameny: Hošek II./2 17, srov. Satke 1984 68., Václavík 429

2.F.60 Čert přijde pro klejícího člověka

Člověku, který kleje a zaklíná se čertem, se zjeví čert. (Vezme člověka na záda a létá s ním přes lesy.)

ĎÁBEL

– srov. 2.E.100 Klení a hanobení boha
Katalogy: Klímová 533, ATU 813, Klintberg L18A
Prameny: Kubín: Pk I. 273.

› Ďábel v podobě kulhajícího zajíce odláká pozornost lidí, kteří mají vysvobodit muže, jenž se chce žertem oběsit – viz 2.E.120 Žertem se oběsit

2.F.65 Ďábel si přichází pro hříšného člověka

Ďábel přichází k hříšníkovi před jeho smrtí a odnese si jej do pekla: zlá žena sama nastoupí do kočáru / zlý správce je odnesen.

– kombinace s 3.A.10 Krutý pán
Katalogy: Daňkovská IV. 35., Polívka IV. 539 (Lakomý trestaný po smrti), Jauhiainen C 51
Prameny: Grohmann 90., Hošek: S III. 561, Václavík 429

› Krutý pán slouží čertovi po smrti jako kůň – viz 3.A.10 Krutý pán

ĎÁBEL A ČLOVĚK: ĎÁBEL KONÁ ZLO, NABÁDÁ KE ZLÉMU

2.F.70 Ďábel povzbuzuje sebevraha

Ďábel dodá sebevrahovi odvalu, aby se oběsil. / Ďábel v podobě revírnicka se nechá zdánlivě zabít při zakázaném kácení stromu. K člověku, který cítí provinění, přijde druhý čert s oprátkou a nabádá jej k sebevraždě.

Katalogy: Jauhiainen E 451, E 1016, Klintberg L17
Prameny: Čep: čč 12, Hošek I. 144

ĎÁBEL A ČLOVĚK: ČLOVĚK PŘELSTÍ ČERTA

2.F.75 Člověk se zachrání před čertem zadáním nesplnitelného úkolu

Čert nutí člověka, aby mu upsal duši. Člověk podlehne a chce čertovi vyhovět, ale pomocník člověka zachrání, když si vymíní, aby čert nejprve splnil jistý úkol – posbíral broky z potoka, kam je pomocník vystřelil. Střelbou je však jen mohutný pšouk.

Katalogy: srov. ATU 773**, 1170 ad.
Prameny: Čep: čč 14